פרק י / ברוריה בן-דוד (וייס)

כאשר ליווה שמואל את שאול בצאתו מהעיר מצא שעת כושר להשמיעו את דבר ה'.
"ואתה עמוד כיום ואשמיעך את דבר אלקים" (ט כז). שאול הופתע לשמוע את דבר ה'.
ואז עשה שמואל מעשה בלתי צפוי מהו?
שמואל הוציא פך שמן ויצק אותו על ראש שאול. זה האות המבשר את המלוכה, רק כוהנים גדולים ומלכים היו נמשחים כך.
על אהרן נאמר: "ויצק משמן המשחה על ראש אהרן וימשח אתו לקדשו" (ויק' ח יב).
על יהוא נאמר : "ולקחת פך השמן ויצקת על ראשו" (מ"ב ט ג).
לפי פקודת אלישע משח אחד מבני הנביאים את יהוא למלך על ישראל.

שמואל נישק את שאול על מצחו לאחר שיצק השמן על ראשו לאות כבוד וחיבה. רק שאול זכה לנשיקה מפיו של שמואל. שמואל אמנם התנגד לבקשת העם למנות מלך אבל חיבב את שאול בחיר ה'. שמואל אמר לשאול "הלוא כי משחך ה' על נחלתו לנגיד" (למושל).
שאול המופתע רק יצא לחפש אתונות ומצא מלוכה.
וכדי להסיר ספק מלבו, שמואל ניבא לו את אשר יקרהו בדרך. נתן לו אותות כדי ששאול ידע כי בשם ה' הוא מושח אותו למלך.

מה יקרה לשאול בדרך?
שאול יפגוש "עם קברת רחל בגבול בנימין בצלצח" שני אנשים. יש המפרשים תפגוש בצלצח בגבול בנימין שני אנשים הנמצאים כעת אצל קבורת רחל.
לפי סברה אחרת הייתה קיימת מסורת שלפיה נקברה רחל ברמה בגבול בין נחלת בנימין לנחלת אפרים (ירמ' לא יד), צלצח לא נזכרת במקום אחר במקרא.
האות הוא ששאול ישמע משני האנשים שבדרכם עברו במקום מושבו של קיש, שאביו חדל לדאוג לאתונות ועתה הוא דואג לבנו. משם ילך שאול לאלון תבור, ברור שאין הכוונה להר תבור בנחלת זבולון הסמוך לעמק יזרעאל, אלא הכוונה למקום בנחלת בנימין, מקום של עץ אלון מפורסם. יש הסוברים שאלון תבור הוא אלון בכות מתחת לבית אל כנראה מדרום לה, שתחתיו נקברה דבורה מינקת רבקה בשוב יעקב מפדן ארם (בר' לה ח).

ומה האות באלון תבור?
באלון תבור יפגוש שלושה אנשים העולים אל המזבח אשר בבית אל "אחד נשא שלשה גדיים, ואחד נשא שלשת ככרות לחם, ואחד נשא נבל יין, ושאלו לך לשלום ונתנו לך שתי לחם ולקחת מידם" (פס' ג ד).
מאלון תבור ילך שאול לגבעת האלקים היא הגבעה ליד קרית יערים, שעמד שם ארון האלוקים בבית אבינדב (ז א), מפני שגבעת בנימין הייתה קרובה לה כדי להבדיל ביניהם קראו לה גבעת האלקים אשר שם נציבי פלשתים. מכאן אנו למדים שהפלשתים שלטו אז בחלק מארץ ישראל.

ומה האות בגבעת האלוקים?
בגבעת האלקים יפגוש שאול חבל נביאים (חבר נביאים), חבורת נביאים המאוחדים וקשורים זה לזה כמו בחבל, הכוונה לחבורות אנשים שחיו חיים מקודשים בהכנה לקבלת רוח הקודש ביחד.

הנביא נקרא אב, והצעירים העסוקים בהכנה רוחנית נקראו בני נביאים, כן קרא אלישע לאליהו : "אבי אבי " (מ"ב ב יב), ובאותו פרק (פס' ג, ה, ו, טו) אנו קוראים גם על בני הנביאים.

שמואל אומר לשאול "ופגעת חבל נבאים ירדים מהבמה ולפניהם נבל ותף וחליל וכנור והמה מתנבאים" (פס' ה). לפי דעת חז"ל היו מנגנים לפניהם בכלי זמר לשמחם, כי אין רוח הקודש שורה אלא מתוך שמחה. יש סוברים שהנביאים היו שרים תהילות ה' בלוויית כלי זמר כדרך הנגינה בבית המקדש. הנגינה הייתה אצל הנביאים אמצעי להשראת רוח הנבואה (מל"ב ג טו).

כששאול יפגוש את חבר הנביאים תעבור גם עליו רוח הנבואה והוא יתנבא אתם ואז יתעוררו בו כוחות נפש חדשים, ויהיה ראוי להיות מנהיגם של ישראל הפועל בהשראת רוח ה' השורה עליו.
גם על השופטים שלפניו צלחה רוח ה' אך בלא התנבאות. על עתניאל בן קנז נאמר : "ותהי עליו רוח ה' וישפט את ישראל ויצא למלחמה" (שופ' ג י)."ורוח ה' לבשה את גדעון" (שופ' ו לד). "ותהי על יפתח רוח ה'" (שופ' יא כט). על שמשון נאמר : "ותצלח עליו רוח ה' וישסעהו כשסע הגדי" (שופ' יד ו). "ותצלח עליו רוח ה' וירד אשקלון ויך מהם שלשים איש" (שופ' יד יט).
כאשר יבואו האותות האלה ידע שאול כי בשם ה' משחו שמואל למלך, והוא יוכל לפעול בלב אמיץ בידעו שה' יעזור לו. "והיה כי תבאינה האתות האלה לך, עשה לך אשר תמצא ידך כי האלקים עמך" (פס' ז).

הכתוב מספר כיצד נתקיים האות השלישי בלבד. מדוע?
כי הוא העיקר. ההתנבאות של שאול לאחר משיחתו הייתה האות העיקרי להכשרתו למלוכה כי לבשה אותו רוח ה'. רוח ה' צלחה אותו כאות לכושר מנהיגותו המתוארת גם בסיפור הזקנים שנאספו לעזור למשה (במד' יא טז –ל). הפגישה עם בני הנביאים תהפוך את שאול לאחד מהם ואז ידע "כי האלקים עמו" וכי מלוך ימלוך.

כיצד נתקיים האות השלישי?
"והיה כהפנתו שכמו ללכת מעם שמואל ויהפך לו אלקים לב אחר" כדבר שמואל (פס' ט).
"ויבאו כל האתת האלה ביום ההוא, ויבאו שם הגבעתה והנה חבל נבאים לקראתו, ותצלח עליו רוח אלקים ויתנבא בתוכם" (פס' ט-י). אין אנו יודעים מה התנבא. וכשבאו האותות האלה היה שאול לפלא בעיני כל יודעיו, שהרי מימיו לא התהלך שאול עם בני נביאים ופתאום ויהי כאחד מהם.

מה הייתה קריאת ההשתוממות?
"הגם שאול בנביאים?" מאימתי נהיה בנו של קיש לנביא?

מה הסביר איש מקרב העם?
מי אביהם של כל הנביאים, הן גם אבותיהם לא היו נביאים, אין הנבואה עוברת בירושה, ומשום כך יכול גם שאול להיות נביא.
וכך נוצר הפתגם "הגם שאול בנביאים?" כשרואים אדם במצב חדש שלא היו רגילים אליו קודם לכן, או כשרואים איש משנה פתאום דרכו.

מה עשה שאול כשסיים להתנבא?
בא אל הבמה (המזבח הגדול) שליד גבעת האלוקים לתפילה. אולי רצה להקריב קרבן או להודות לנביאים שהאצילו עליו מרוחם ומשם שב לבית אביו.

דודו של שאול שאל "אן הלכתם" מה ענה שאול?
שאול אמר שיצא לחפש אתונות שאבדו לאביו וכשלא מצאן הלך לביתו של שמואל להיוועץ עמו בדבר. שמואל אמר שנמצאו האתונות ועל דבר המלוכה לא סיפר לדודו.
יש המפרשים שהסתיר זאת מתוך ענווה, ויש הסוברים ששמואל אמר לו לא לספר.

לאחר שבאו כל האותות ושאול כבר האמין בייעודו הגיע השעה לגלות לעם כולו מיהו בחיר האלוקים שנועד למלוך על עמו.
במצפה שבנחלת בנימין (יהו' יח כו) באספת העם הגדולה שנתקיימה שם מודיע שמואל על בחירת המלך. קדמה לכך משיחת שאול בסתר ביד שמואל בציווי ה'.
שמואל שהתנגד לכאורה למלוכה גם לאחר שה' ציווהו למשוח מלך על ישראל, ובלבו הלך שבי אחרי שאול ונשק לו לא חדל מלהוכיח את העם, כי בבקשם מלך הם מואסים בשלטון ה' שהוא מלכם האמיתי המושיעם מכל צרה (פס' יט).

הפעם נבחר שאול ע"י גורל. מדוע נעשתה פעולה זו הרי שאול כבר נבחר?
שאול נבחר בסתר. פעולה זו נעשתה בגלוי לעיני כול כדי לשכנע את העם שאכן שאול הוא בחיר אלוקים.

כיצד הוכיח שמואל לעם ששאול נבחר ע"י ה'?
שמואל הפיל גורל. תחילה יצא שבט בנימין הקטן מכל השבטים. מכל בתי האב בשבט בנימין עלה הגורל בחלקו של קיש עד שלבסוף נלכד שאול.

אך איהו? הכול רוצים לראות את המלך הנבחר והוא איננו, לאן נעלם?
מתוך ביישנות נחבא אל הכלים, הסתתר בין החבילות והחפצים.
על מה מורה הדבר?
על צניעותו וענוותנותו.

"וירצו ויקחהו משם, ויתיצב בתוך העם, ויגבה מכל העם משכמו ומעלה" (פס' כג).
שמואל אמר לעם : "הראיתם אשר בחר בו ה' כי אין כמוהו בכל העם?"

שמואל ראה כי אכן שאול התקבל ברצון ובאהדה כיצד?
"ויאמרו יחי המלך" (פס' כד).
אך היו כאלה שדעתם לא הייתה נוחה משאול. כיצד הביעו זאת?
הם זלזלו במלך הביישן המתחבא אל הכלים ואמרו: "מה ישענו זה?" ולא הביאו לו מנחה.

כיצד הגיב שאול על יחסם?
"ויהי כמחריש". עשה עצמו כחרש שאינו שומע את דברי הבוז ולא הוכיחם על דבריהם.
לדעת חז"ל (יומא כב ע"ב) שאול נענש על שמחל על כבודו כמלך.
במעמד הזה במצפה הסביר שמואל לעם את משפט המלוכה. כנראה הכוונה לחובות המלך כלפי העם וחובות העם כלפי המלך. את הספר שבו נכתב משפט המלוכה הניח שמואל למשמרת לפני ארון הברית.

"וגם שאול הלך לביתו גבעתה" (פס' כו). הוא פונה אל ביתו בגבעה שקבע אותה לעיר בירתו ונקראה על שמו "גבעת שאול".

קריאת הפרק לפי חלוקת תפקידים.

ניבים

הגם שאול בנביאים? (פס' יא ; פרק יט פס' כד)
בהשאלה : אדם שאישיותו והתנהגותו משתנים במפתיע.

נחבא אל הכלים (פס' כב).
בהשאלה : עניו וביישן.

עבודה בכתב

1) איזה מעשה של שמואל היווה אות שבישר את המלוכה?
2) איזה אותות ומופתים נתן שמואל לשאול? מדוע?
3) הכתוב מספר כיצד התקיים האות השלישי בלבד. מדוע?
4) "על כן היתה למשל : הגם שאול בנביאים?" מה הכוונה בביטוי זה?
5) מה לא סיפר שאול לדודו? מדוע?

6) **יחס העם אל שאול :**
א) בראותו את שאול מתנבא פעם ראשונה.
ב) כשנבחר למלך ע"י הגורל.
ג) יחסם של בני בליעל לשאול.

7) **התכירוני? מי אני?**
א) יצקו על ראשי פך שמן.
ב) שמואל נשק לי.
ג) פגשתי שני אנשים בצלצח.
ד) נשאתי שלושה גדיים.
ה) נשאתי שלש ככרות לחם.
ו) התנבאתי עם בני הנביאים.
ז) ביקשתי לדעת מה אמר שמואל לשאול.
ח) בי המליכו את שאול למלך.
ט) כתבתי בספר את משפט המלוכה.
י) זלזלנו במלך הביישן.

8) **מי אמר למי?**
א) הלוא כי משחך ה' על נחלתו לנגיד.
ב) ושאלו לך לשלום.
ג) וצלחה עליך רוח ה' והתנבית עמם.
ד) עשה לך אשר תמצא ידך.
ה) מה זה לבן קיש? הגם שאול בנביאים?
ו) אן הלכתם?
ז) הראיתם אשר בחר בו ה' כי אין כמוהו בכל העולם?